

דגם תשובות בתורה שבעל פה – גמרא מסכת בבא קמא, מס' 005391, חורף תשפ"א

הערה למעריך: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחן.
על הנבחן לענות על שש שאלות: על חמש מן השאלות 1-7 ועל אחת מן השאלות 8-9.

על הנבחן לענות על חמש מן השאלות 1-7.

1. פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמיים (דף נה, ע"ב - דף נו, ע"א)

- א. (1) ה"ד – היכי דמי.
(2) הצעה ראשונה: אילימא לנפשיה
דחיית ההצעה: ממונא בעי שלומי ובדיני אדם נמי ניחייב
הצעה נוספת: אלא לחבריה
- ב. (1) אדם שכר עדי שקר כדי שיעידו שאדם אחר חייב לו כסף.
(2) במקרה המתואר אדם זה חייב להחזיר את הכסף שקיבל בעקבות העדות שהעידו עדי השקר ששכר, וחייב זה הוא בדיני אדם.
- ג. (1) האדם ששכר את עדי השקר הוא שטוען טענה זו.
(2) אפשר היה לחשוב שהשוכר עדי שקר יהיה פטור אפילו מדיני שמיים כי עדי השקר היו לכאורה צריכים לשמוע בקול הקב"ה ולא בקול האדם ששכר אותם ולא להעיד עדות שקר.

2. הוציאוה לסטים (דף נו, ע"א-ע"ב)

- א. (1) הקושיה היא על הדין.
(2) לכאורה דין זה שהלסטים חייבים במקרה שהוציאוה הוא דין פשוט שאין צורך לאומרו, שהרי מכיוון שהם הוציאו את הבהמה במשיכה מרשות הבעלים היא נחשבת לשלהם לכל דבר, וברור שהם יתחייבו על כל נזק שתעשה הבהמה.
- ב. הלסטים הכישו את הבהמה במקל ועל ידי כך היא נקנתה להם במשיכה, והבהמה יצאה והזיקה.
- ג. (1) המילה "תחתיו" לא נאמרה בנוגע לבעל הבהמה כי דין זה שהשומר נכנס תחת הבעלים כבר נשנה במשנה אחרת, ואין צורך לחזור עליו.
(2) שומר שמסר את הבהמה לשומר אחר חייב כי כדי להיות פטור יש צורך בשבועה של השומר האחר, משום שהבעלים יכול לטעון שהוא מאמין רק לשבועת השומר הראשון (שלו הוא מסר את הבהמה) ולא לשבועת השומר האחר. אולם שומר שמסר את הבהמה לתלמידו פטור כי הבעלים אינו יכול לטעון טענה זו, משום שהוא יודע מראש שדרכו של שומר למסור לתלמידו.

3. שומר אבדה (דף נו, ע"ב - דף נז, ע"א)

- א. "שומר אבדה" – אדם שמצא אבדה [והוא מצווה לקחתה ולשומרה עד שיעלה בידו להשיבה לבעליה].
הפסוק – "ואספתו אל תוך ביתך".
- ב. (1) על פי רבה, שומר אבדה הוא כשומר חנם כי אין לו שום הנאה משמירת האבדה.
על פי רב יוסף, שומר אבדה הוא כשומר שכר כי יש לו הנאה משמירת האבדה. ההנאה היא הפטור מלתת לחם לעני בשעה שהוא עוסק באבדה [משום שהעוסק במצווה פטור מן המצווה].
טעם אחר לדעת רב יוסף – שומר אבדה הוא כשומר שכר כיוון שהתורה שיעבדה את שומר האבדה לשמור על האבדה בעל כורחו.
[הערה למעריך: על התלמיד להסביר את הטעם לדעה של רבה ואת אחד מן הטעמים לדעה של רב יוסף].
- (2) במקרה שהפיקדון נגנב או אבד, שומר חנם פטור, ושומר שכר חייב.
- ג. (1) רב יוסף הקשה על רבה מן הברייתא "לעולם הוא חייב עד שיחזירנה לרשותו". מן המילה "לעולם" משמע לכאורה שהמוצא חייב אפילו אם האבדה נגנבה או אבדה מביתו. אם כן יש ללמוד מכאן ששומר אבדה הוא כשומר שכר שחייב בגנבה ואבדה.
(2) רבה השיב לרב יוסף שהוא מסכים שבמקרה שהאבדה היא בהמה, שומר האבדה חייב אם הבהמה נגנבה או אבדה כי זוהי פשיעה. השומר ראה שהבהמה רגילה לצאת, ולכן היה עליו לשמור על הבהמה שמירה טובה יותר [נמצא שאין להוכיח מכאן ששומר אבדה הוא כשומר שכר].

4. המגדיש בתוך שדה חברו (דף נט, ע"ב)

- א. (1) אדם קצר את תבואתו וערם אותה בשדה של חברו בלי רשותו של בעל השדה, והבהמה של בעל השדה אכלה את התבואה.
- (2) שלא ברשות חברו בעל השדה (ובעל הבהמה).
- ב. (1) אפשר לחשוב שמשנתנו אינה כדעת רבי כי על פי הסיפא של המשנה אם בעל התבואה הגדיש בשדה חברו ברשות, והבהמה של חברו אכלה את התבואה – הבעלים של השדה והבהמה חייב. אבל לדעת רבי (המופיעה במשנה לעיל, דף מז ע"ב), לא די שבעל השדה ירשה להכניס תבואה לשדהו כדי לחייב אותו על נזקים שנגרמו לה, אלא בעל השדה צריך גם לקבל על עצמו לשמור על התבואה.
- (2) על פי רב פפא, משנתנו עוסקת ב"נטר בי דרי", כלומר בשומר גרנות – אדם שמינו אותו לשמור על התבואה של כל בני הבקעה שנמצאת באחת מן השדות. במקרה זה גם רבי מסכים שאין צורך שהשומר יאמר במפורש שהוא מקבל עליו לשמור על התבואה, אלא די שהוא אומר לבעל התבואה שמותר לו להכניס תבואה לשדה, וזה נחשב כאילו אמר לו שהוא גם ישמור לו עליה.
- ג. שומר הגרנות אמר לבעל התבואה (המגדיש).
המילים שנאמרו במפורש: "עייל וגדוש".

5. "כי תצא אש" – שמעתתא ואגדתא (דף ס, ע"ב)

- א. הנמשל: מכיוון שכל אחד מכם אינו מאפשר לי לומר את מה שחברו ביקש שאומר, נוצר מצב שאני בעצם לא אומר כלום וכולנו נפסיד.
- ב. (1) המילה "תצא" שבתחילת הפסוק מלמדת שהאש יצאה מעצמה, אך על פי סוף הפסוק, "שלם ישלם המבעיר את הבערה", לומדים שמישהו הבעיר את האש.
- (2) האש היא אש של חורבן ציון. התשלום הוא בניין ציון.
- ג. נזק של אש הוא כמו נזק שגורם אדם שיורה חץ – אף על פי שהנזק אירע במקום מרוחק מן המזיק, עדיין נחשב שהמזיק הזיק בידיו ממש. ולכן אדם שהדליק אש בשדה שלו, והאש התפשטה לשדה חברו (על ידי רוח מצויה), נחשב שהשליך אש בשדה חברו [מזיק בידים].

6. גידול בהמה דקה (דף פ, ע"א)

- א. הקושי: כיוון שהיו לבית אביו של רבי ישמעאל חורשים (=יערות) סמוך לבתיהם שבהם היו מרעין את בהמותיהם ולא היו מרעין אותן בשדות אחרים, לא ברור מפני מה חרבו.
- התשובה: בין בתיהם לחורשים הייתה שדה קטנה של אחרים, והיו מעבירים בה את בהמותיהם בדרך למרעה, והבהמות היו מזיקות לשדה.
- ב. (1) "דידך מאי" – שלך מה?
מה בנוגע לבהמה הדקה שלך? מדוע אתה מגדל אותה כאשר הדבר אסור אפילו בבבל?
- (2) הבהמות שלנו נשמרות על ידי אשתי חובה, שמונעת מהן לרעות בשדות.
- ג. (1) אסור לגדל בהמה דקה גם בבבל כי גם שם היה יישוב קבוע של יהודים רבים, ולכן היה צורך להגן על שדותיהם מנזקי הבהמות הדקות.
- (2) אפשרות א – ריבוי היהודים בבבל הוא תוצאה של הגעתו של רב והקמת ישיבתו בבבל.
- אפשרות ב – [ריבוי היהודים בבבל התרחש לפני הגעתו של רב לבבל, אבל] לאחר שהגיע רב לבבל הוא לימד את היהודים שמתגוררים בבבל, שכיוון שהם רבים והיישוב שלהם קבוע, עליהם להיזהר בנוגע לגידול בהמה דקה כמו בארץ ישראל.
- [הערה למעריך: על התלמיד לענות על פי אחת מן האפשרויות.]

7. קטע שלא נלמד

- א. (1) במשנה כתוב שאפילו אם הבהמה ברחה בפעם הרביעית או החמישית, המוצא עדיין חייב להחזיר את הבהמה לבעליה. דין זה מבוסס על הפסוק "השב תשיבם". הקשה "ההוא מדרבנן": מפסוק זה לומדים לכאורה שהמוצא חייב בשתי השבות בלבד ("השב תשיבם"), ואם תברח הבהמה בפעם השלישית, המוצא יהיה פטור מלהשיבה.
- (2) מן המילה "השב" לומדים שהמוצא חייב להשיב את האבדה אפילו מאה פעמים. מן המילה "תשיבם" לומדים שדי בהשבה לגינתו ולחורבתו של בעל האבדה ואין צורך בהשבה לביתו דווקא.
- ב. בנוגע להיתר השבה לגינתו ולחורבתו של בעל האבדה, במה מדובר? אם הגינה והחורבה משתמרות אז הדין ברור ואין צורך בלימוד מיוחד מפסוק, ואם הגינה והחורבה אינן משתמרות לא ברור מדוע יהיה מותר להשיב אליהן את האבדה.
- ג. (1) המוצא אינו חייב להודיע לבעלים על ההשבה כדי שישמור על אבדתו.
- (2) [מוצא האבדה אינו חייב להודיע לבעלים על ההשבה, כי] במילה "תשיבם" התכוונה התורה לכלול עוד סוגי השבות מלבד השבה גמורה לידי הבעלים.

על הנבחן לענות על אחת מן השאלות 8-9.

בקיאות (ללומדים 8 דפי גמרא ורש"י)

על הנבחן לענות על שניים מן הסעיפים א-ג.

8. א. רעיית בהמות וליקוט עצים (דף פא, ע"א)

- (1) I. מותר לרעות בהמות ביערות פרטיים [ובעלי היערות אינם רשאים להקפיד על כך].
- II. על פי רב פפא, אפשר לקיים תנאי זה כאשר הבהמה היא דקה והיער גדול, כי במצב כזה הבהמות לא יכלו את עצי היער.

- (2) I. מותר ללקט ענפים משדות של אחרים.
- II. אין ללקט ענפים תלושים כי בעל השדה טרח לתולשם, ויש להניח שהוא התכוון להשתמש בהם. אין ללקט ענפים יבשים כי יש להניח שבעל השדה רוצה להשתמש בהם להסקה.

ב. קטימת נטיעות (דף פא, ע"א)

- (1) קטימה – קציצת הענפים.
המטרה – לטעת אותם או להרכיב אותם.
- (2) I. מותר לקצוץ רק מפריו של האילן, כלומר מן הענפים הרכים והדקים שלו, ולא מענפיו הגדולים.
- II. – מותר לקצוץ ענף חדש ולא ענף ישן.
– מותר לקצוץ ענף חדש ממקום שהענפים אינם גלויים לשמש, ולא ממקום גלוי לשמש.
– אסור לקצוץ ענפים ממלוא שני אגרופים שמשאירים בגזע הכרות של עץ הזית.
– מותר לקצוץ מעץ זית רק ענפים שגבוהים משיעור כביצה מן הקרקע.
– מותר לקצוץ מקנים ומגפנים רק ענפים מן הפקק (הקשר) ולמעלה.

[הערה למערך: על התלמיד לכתוב שני סייגים.]

ג. דיג בכינרת (דף פא, ע"א-ע"ב)

- (1) I. "מחכין בימה של טבריא".
- II. מותר לכולם לדוג בכינרת אף שהכינרת היא בנחלתו של שבט נפתלי.
- III. אסור לתקוע יתדות ולהקים גדר במים כדי לתפוס דגים.
- (2) נוסף על הכינרת קיבל שבט נפתלי שטח בדרום הכינרת, ושטח זה באורך של חבל של רשת דיגים.

עיון (ללומדים 6.5 דפי גמרא בתוספת עיון במקורות)

על הנבחן לענות על שניים מן הסעיפים א-ג.

9. א. הפורץ גדר בפני בהמת חברו

(1) טעם המחייבים – פריצת הגדר היא כאיבוד הבהמה בידיים. כיוון שהפורץ נחשב שהוציא את הבהמה מרשות הבעלים, הוא אחראי לבהמה, ולכן חייב לשלם בעבורה אם אבדה.
טעם הפוטרים – הפורץ לא עשה מעשה בגוף הבהמה, הוא לא הוציא אותה ואינו אחראי ליציאתה ואבדתה; זהו גרמא ולכן פטור.

(2) I. ההבדל הוא שבמקרה של "הפורץ גדר" מדובר בגרמא, ואילו במקרה שהרב יצחק זילברשטיין דן בו מדובר ב"גיריה דייליה" כלומר נזק שנחשב שנעשה בידיים, כי בשעה שהשכן פתח את הדלת נכנסו הגנבים, ונחשב שהכניס את הגנבים במו ידיו.

II. הרב יצחק זילברשטיין נוטה לפטור את השכן כי הוא פעל כפי שבעל הבית הורה לו ולא נתן את המפתח לאדם אחר, אלא פתח בעצמו ובדק ככל יכולתו שלא יקרה דבר. ולכן זהו לכאורה גרמא בשוגג.

ב. שומר אבדה

(1) I. אדם שעוסק במצווה הוא אדם שקיום המצווה מעסיק אותו בפועל והוא טורח בה. אדם שמקיים מצווה הוא אדם שלא בהכרח טורח בפועל בקיום המצווה וייתכן שהוא מקיימה בלי לעשות דבר.

II. אם אין לאדם טרחה כלל במצווה אחת, עליו לקיים גם מצווה אחרת שהזדמנה לו משום "מהיות טוב אל ייקרא רע" – אם אדם יכול להיטיב, מוטב שיעשה זאת ולא יימנע מכך וייקרא רע.

(2) על פי התוספות – עוסק במצווה פטור מן המצווה כי הוא אנוס ואינו יכול לקיים את שתיהן.

על פי הר"ן – התורה פטרה לגמרי עוסק במצווה מלקיים מצוות אחרות בזמן עיסוקו במצווה הראשונה.

ג. גידול בהמות

(1) I. האיסור לגדל בהמה דקה הוא אפילו בבית.

II. – החסיד שהיה צריך בהמה דקה לא מסר אותה לרועה שיגדל אותה בעבורו.

– בעלי בתים עשירים מן הגליל נענשו אף על פי שככל הנראה הם מסרו את הבהמה הדקה לרועה.

– רועה שעשה תשובה צריך למכור את צאנו ולא מזכירים את האפשרות שימסור את צאנו לרועה אחר.

– אפילו אם הבהמה קשורה בכרעי המיטה ומסתבר שלא תרעה בשדות אחרים – אסור לגדלה, כל שכן

שיהיה אסור לתת אותה לרועה בהמות שירעה אותה בחוץ.

[הערה למעריך: על התלמיד לכתוב הוכחה אחת.]

(דף עט ע"ב תוד"ה "אין מגדלין")

(2) גם בזמן הגלות היה אסור לגדל בהמה דקה בארץ ישראל כי אסור להפסיד את שדות ארץ ישראל אף על פי שאין הארץ בידינו.